

Paździor, Marian

Uczestnictwo zakładów przemysłowych w ochronie i odbudowie zabytków architektury w Polsce

---

Ochrona Zabytków 22/1 (84), 49-54

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marian Paździor

UCZESTNICTWO Zakładów Przemysłowych W Ochronie i Odbudowie Zabytków Architektury w Polsce

Jednym z palących problemów Służby Konserwatorskiej jest jeszcze spora ilość obiektów nie odbudowanej architektury zabytkowej oczekująca na adaptację i zagospodarowanie¹. Nadanie nowej funkcji społecznej przywracaniem do życia budowiom jest możliwe tylko przez znalezienie nowych użytkowników, którzy posiadają nie tylko odpowiednie fundusze, lecz przede wszystkim głębsze, dalekosiężne spojrzenie obejmujące własne konkretne korzyści, obejmują zaszczytną misję uchronienia pomników naszej kultury dziejowej przed zagładą. Na takich właśnie użytkownikach czekają jeszcze niektóre zabytkowe zamki, pałace, dwory, zabytkowe parki i ogrody.

Służba Konserwatorska — mając z mocy urzędu i prawa obowiązek sprawowania opieki nad całym zasobem architektury zabytkowej — włożyła i wkłada wiele trudu w żmudne nieraz zabiegi znalezienia funduszy na jego odbudowę i konserwację. W ciągu przeszło 20-letniej działalności w Polsce Ludowej przeprowadzono wiele prac, uratowano i oddano społeczeństwu dużą stosunkowo liczbę obiektów. W sprawach przekraczających szczupłe fundusze Ministerstwa Kultury i Sztuki czy Rad Narodowych — zwracano się i szukano mecenasów, którzy by mogli dać swój wkład w dzieło odbudowy. Zwracano się do szeregu instytucji, między innymi do dużych zakładów przemysłowych, oferowano wybór: atrakcyjnie położonych zam-

ków, pałaców czy dworów dodając nieraz — w wypadku obiektów nieużytkowanych — realną obietnicę pomocy finansowej w postaci 23% kosztów odbudowy w oparciu o Uchwałę Nr 418². Zainteresowani się znaleźli lecz rozczarowanie przychodziło w momencie przeprowadzenia wizji lokalnej. Były to bowiem nieraz ruiny — choć w świetle orzeczeń ekspertów nadawały się w pełni do odbudowy i adaptacji ale ... odstraszały swym wyglądem. Zainteresowanym brakowało wyobraźni ale dla tych, którzy ją posiadali — efekt końcowy po odbudowie — przechodził wszelkie oczekiwania.

Na Kongresie Kultury Polskiej w roku 1966 postawiono postulat szerszego zainteresowania wielkich zakładów przemysłowych dziedziną ochrony i odbudowy zabytków architektury³. Zajął się tym problemem Podkomisja Sejmowa do spraw muzeów, zabytków, wzornictwa i plastyki⁴ oraz Rada Kultury w swojej Sekcji do spraw muzealnictwa i ochrony dóbr kultury⁵.

Przegląd niniejszy opracowany został w oparciu o materiały Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków Ministerstwa Kultury i Sztuki — gromadzone od szeregu lat i obejmujące okres powojenny do 1967 r. Dane nadsyłał konserwatorzy zabytków wszystkich województw i miast wydzielonych. Obejmują one uczestni-

¹ Marian Paździor, *Ogólnopolska konferencja konserwatorska w Radziejowicach*. „Ochrona Zabytków”, XX (1967), nr 3(78) s. 53—55 (por. dane liczbowe dotyczące zabytków podatnych do zagospodarowania — tamże).

² Uchwała Nr 418 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 1960 r. *O zasadach wykorzystania obiektów zabytkowych na cele użytkowe*. (Monitor Polski z dn. 11 stycznia 1961 r. Nr 1 poz. 6).

³ *Kongres Kultury Polskiej. Materiały i dyskusje*. Warszawa 1967 r.

⁴ Stanisław Lorentz, *Rola i formy mecenatu przemysłu w dziedzinie ochrony zabytków i przystosowania ich do potrzeb turystyki*. „Ochrona Zabytków”, XX (1967), nr 4(79) s. 6—10. Podkomisja z prof. dr S. Lorentzem jako przewodniczącym — dokonała przeglądu spraw i możliwości zaangażowania wielkich zakładów przemysłowych w dzieło przejęcia i odbudowy zabytków architektury na terenie woj. lubelskiego, gdańskiego, krakowskiego i katowickiego.

⁵ Dnia 7 lutego 1968 r. odbyło się posiedzenie Rady Kultury przy Ministrze Kultury i Sztuki w obecności zaproszonych przedstawicieli zakładów i zjednoczeń przemysłowych, poświęcone przedyskutowaniu zagadnień mecenatu socjalistycznego.

ctwo zakładów przemysłowych i innych instytucji w zagospodarowaniu obiektów zabytkowych, świadczenia na rzecz muzeów oraz pomoc przy pracach archeologiczno-badawczych. Oto jak w świetle tych dokumentów przedstawia się sytuacja na odcinku współpracy z zakładami przemysłowymi w poszczególnych województwach.

Województwo białostockie: dwór i oficynę w Cisowie pow. Augustów przyjęła do remontu i zagospodarowania na ośrodek kolonijno-wczasowy Warszawska Fabryka Sprężyn im. K. Wójcika. Jest to jedyny obiekt przejęty na tym terenie przez zakład przemysłowy. Rolniczy charakter województwa, nieznaczna ilość zakładów przemysłowych, mała ilość obiektów zabytkowych nie dają szerszego pola do działania w omawianym zakresie.

Województwo bydgoskie: barokowy pałac w Kilkole pow. Lipno zagospodarowany został przez Przedsiębiorstwo Inwestycji Przemysłowych. Przy zagospodarowaniu zamku w Toruniu — aparaturę „światło i dźwięk” wykonały w czynie społecznym Pomorskie Zakłady Aparatury Niskiego Napięcia z Torunia. Badania archeologiczne były finansowane przez następujące instytucje: Okręgowa Dyrekcja Inwestycji Miejskich w Inowrocławiu (w trakcie budowy Domu Kultury w Inowrocławiu), Bydgoskie Przedsiębiorstwo Robót Melioracyjnych (w Ślesinie pow. Bodgoszcz, i w Marszowicach pow. Mogilno), Poznańskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych (parcele ul. Bernardyńska 2 w Bydgoszczy), Spółdzielnia Pracy „Motosprzęt” z Bydgoszczy (badania w Mrowińcu pow. Tuchola). W projekcie jest oferowana pomoc Zarządu Inwestycji Budowy Stopnia Wodnego w Inowrocławiu przy pracach na obszarze zalewowym Jeziora Pakoskiego.

Województwo gdańskie: w okresie intensywnej odbudowy Starego Miasta — Państwowe Zakłady Zbożowe zagospodarowywały ciąg zabytkowych kamieniczek przy ul. Długi Targ od nr 1—10. Dział Głównego Mechanika Stoczni Gdańskiej sprawuje patronat nad „Studnią Neptuna”, Fabryka Maszyn i Urządzeń w Gniewie pertraktuje o przejęcie części miejscowego zamku na potrzeby administracyjno-socjalne, a Przedsiębiorstwo Budownictwa Rolniczego w Kwidzynie przejęło i zagospodarowało na szkołę budowlaną barokowy pałac w Liczu pow. Kwidzyń. Obowiązek finansowania wykopalisk archeologicznych podjęły: Dyrekcja Rejonowa Przedsiębiorstwa Melioracyjnego w Kwidzynie wraz z Dyrekcją Stadniny Koni w Nowej Wiosce. Są też niestety i ujemne przykłady takiego „mecenatu”. Zakłady Podzespołów Radiowych T-28 w Gniewie — dotychczasowy użytkownik zabytkowego pałacyku Sobieskiego zwanego „Marysieńka” — opuszczają go w stanie dewastacji a zabytkowa

„Młotownia” w Oliwie ciągle jeszcze czeka na swego mecenasa.

Województwo katowickie: Zakłady Naprawcze Przemysłu Węglowego z Zabrze organizują przystosowanie ruiny zamku w Morsku wraz z otoczeniem — na potrzeby ośrodka wypoczynku niedzielnego. Stałą opiekę nad zabytkowym parkiem w Świerklańcu sprawuje Bytomskie Zjednoczenie Przemysłu Węglowego. To samo Zjednoczenie projektuje przejęcie na cele muzealne po zakończeniu eksploatacji kopalni „Karol” wraz z zabytkowym parkiem maszynowym (Ruda Śląska). Nad wykopaliskami archeologicznymi w Lubomi sprawuje opiekę Rybnickie Zjednoczenie Przemysłu Węglowego a nad wykopaliskami w Łagiszy II — Dyrekcja Elektrowni w Budowie.

Województwo kieleckie: w prowadzonej od lat akcji zagospodarowywania nieużytkowanych zabytkowych obiektów architektury nie ma dotychczas takiego obiektu który zostałby przejęty przez zakład przemysłowy. Przyczyna tkwi nieraz w niedogodnej lokalizacji oferowanych obiektów oraz w wysokości kosztów. Np. zabytkowy pałac w Kurozwockach pow. Staszów, położony w pięknym parku — czeka daremnie od wielu lat na zagospodarowanie. Istnieją natomiast patronaty zakładów przemysłowych nad zabytkami techniki a mianowicie: Huta im. Nowotki z Ostrowca Świętokrzyskiego opiekuje się zabytkowym zakładem przemysłowym w Nietulisku Fabrycznym pow. Opatów (il. 1), Huta im. Bieruta z Częstochowy — nad ruinami Wielkiego Pieca w Samsonowie pow. Kielce, Hutnicze Przedsiębiorstwo Remontowe z Katowic patronuje dawnym zakładom przemysłowym w Bobrzy, Huty „Warszawa” i „Dzierżyński” rozciągają opiekę nad zabytkowym zakładem przemysłowym w Sielpi pow. Końskie, Huty „Pokój” i „Kościeszko” — nad zabytkowym zakładem przemysłowym w Chlewiskach pow. Końskie, Huta „Zawiercie” — nad ruinami Wielkiego Pieca w Kuźniakach pow. Kielce. Huta im. Nowotki z Ostrowca Świętokrzyskiego udziela pomocy przy pracach archeologicznych na terenie Krzemionek Opatowskich a Kopalnia „Staszic” w Rudkach przy pracach z zakresu starożytnego hutnictwa rejonu Gór Świętokrzyskich.

Województwo koszański: zabytkowy pałac w Wytownie pow. Słupsk przejęty został przez kopalnię węgla im. Komuny Paryskiej z Jaworzna. Przy ratownictwie zabytków archeologicznych pomagają wydatnie Zakłady Energetyczne Okręgu Północnego — Dyrekcja w Żydowie pow. Sławno.

Województwo krakowskie: zakłady przemysłowe zagospodarowały ogółem 11 obiektów zabytkowych. Huta im. Lenina interesuje się przejęciem zamku w Suchej. Zamek

ten użytkowany przez resort Oświaty (liceum) jest niestety ujemnym przykładem eksploatacji bez prowadzenia bieżących remontów.

Województwo lubelskie: Cukrownia w Strzyżowie pow. Hrubieszów przejęła i zagospodarowała miejscowy pałac barokowy. Istnieją pewne możliwości przejęcia opieki nad zabytkami Kazimierza Dolnego i ruinami Zamku w Janowcu n/Wisłą przez Zakłady Azotowe w Puławach. Szkoda, że nie wyszły one dotychczas poza sferę projektów mimo ogromnego wysiłku ludzi dobrej woli (dyr. Kołodziej).

Województwo łódzkie: renesansowy zameczek w Działoszynie pow. Pajęczno przejęło Przedsiębiorstwo Robót Instalacyjnych, pałac w Nowym Mieście — Zakłady Przemysłu Bawełnianego im. Obrońców Pokoju, pałac w Sokolnikach pow. Wieruszów — Przedsiębiorstwo Elektryfikacji Rolnictwa, dwór w Węgrzynowicach pow. Rawa Mazowiecka Zakłady Przemysłu Wełnianego im. F. Dzierżyńskiego z Łodzi.

Województwo olsztyńskie: pałac w Galinach pow. Bartoszyce przejął w użytkowanie „Radoskór” z Radomia, pałac w Ponarach pow. Morąg — Toruńska Fabryka Wodociągów, pałac w Gęsiorowie pow. Ostróda — Miejskie Przedsiębiorstwo Robót Budowlanych z Warszawy, pałac w Sorokwicach pow. Morąg — Zakłady Mechaniczne „Ursus”, d. kościół w Biskupcu Pomorskim — Grudziądzka Fabryka Tytoniu (magazyny), d. klasztor w Nidzicy — Fabryka Win, spichrz w Braniewie — Cukrownia „Stare Pole”.

Województwo opolskie: Zakłady Urzędzeń Przemysłowych w Nysie umożliwiły w czynie społecznym wstępną konserwację kraty z tzw. „Pięknej Studni” w Nysie.

Województwo poznańskie: zabytkowy dwór w Witaszycach przejęły Zakłady Lniarskie, spichlerz w Kole — „Herbapol” z Poznania, kościół poewangelicki w Rydzynie pow. Leszno — Zakłady Przetwórcze GS Leszno, pałac w Ciężeniu pow. Słupca (il. 2) — Przemysł Ziemiaczany, browar w Owińskach — Zakłady Browarnicze. Kopalnia Węgla Brunatnego w Koninie finansowała badania archeologiczne na terenie Zagłębia Konińskiego a Wojewódzki Zarząd Dróg Publicznych — badania na grodzisku średniowiecznym w Śremie. Natomiast pałac w Rydzynie (il. 3, 4) oczekuje na nowego użytkownika.

Województwo rzeszowski: Zamek w Baranowie przejęło i zagospodarowało Zjednoczenie Przemysłu Chemicznego (il. 5) zamek w Lesku — Kopalnia węgla „Makoszowy” z Zabrza, pałac w Dubiecku pow. Przemysł — Zakłady Płyt Pilśniowych z Przemysła, dwór w Bolestraszczykach pow. Przemysł — Katowickie Przedsiębiorstwo Transportowe Budownictwa Przemysłowego, pałac w Grębowie pow.

1. Nietulisko Fabryczne, pow. Opatów, dawne zakłady przemysłowe, stan w 1964 r. (fot. T. Siudowski)

1. Nietulisko Fabryczne, district d'Opatów, anciens établissements industriels; état en 1964

2. Ciężęń pow. Słupca, pałac po odbudowie, stan w 1965 r. (fot. WKZ Poznań)

2. Ciężęń, district de Słupca, palais après la restauration, état en 1965

Tarnobrzeg — Fabryka Firanek w Skopaniu, fort w Łętowni pow. Leżajsk — zaadaptowała w części Wytwórnia Win „Pomonia” z Przemysła, Lubelskie Zakłady Tytoniowe zaadaptowały część pałacu w Narolu pow. Lubaczów, lecz nie interesują się konserwacją tego obiektu co jest w sprzeczności z podstawowymi obowiązkami użytkownika, pałac w Horyńcu pow. Lubaczów — Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego z Rzeszowa, zamek w Baranowie pow. Tarnobrzeg — Kopalnie i Zakłady Przetwórcze Siarki „Machów” i „Piaseczno”, skansen w Bóbrce pow. Krosno — Instytut Naftowy z Krosna. Pomoc finansową w prowadzeniu prac archeologiczno-badawczych świadczyła „Hydrobudowa” na terenach Solina i Myczkowiec oraz Kopalnie i Zakłady Przetwórcze Siarki „Machów” i „Piaseczno” na terenach własnych.

Województwo szczecińskie: na tym terenie — mimo szeroko zakrojonej akcji kon-

3. Rydzyna, pow. Leszno, pałac po odbudowie — do chwili obecnej bez użytkownika (fot. M. Paździor)

3. Rydzyna, district de Leszno, palais après la restauration, jusqu'à l'heure actuelle n'a pas été agrée pour l'utilisation

4. Rydzyna, pow. Leszno, pałac po odbudowie, elewacja południowa, stan w 1965 r. (fot. M. Paździor)

4. Rydzyna, district de Leszno, palais après la restauration, façade sud, état en 1965

5. Baranów, pow. Tarnobrzeg, zamek po odbudowie, stan w 1964 r. (fot. PKZ Warszawa)

5. Baranów, district de Tarnobrzeg, château après la restauration, état en 1964

serwatora zabytków — żaden z zakładów przemysłowych nie przejął obiektu do zagospodarowania, chociaż początkowo zgłosiło się ich ponad 30.

Województwo warszawskie: obserwuje się brak zainteresowania w tym województwie obiektami, które oferuje konserwator zabytków. Do ujemnych przykładów należy zaliczyć opuszczenie pałacu w Żeliszewie pow. Siedlce przez Zakłady im. Róży Luksemburg z Warszawy.

Województwo wrocławskie: zakłady przemysłowe nie uczestniczą w zagospodarowaniu zabytków mimo ciągłej akcji konserwatora. Województwo to, jedno z czołowych co do ilości zabytków wysokiej klasy, posiada wiele obiektów do zagospodarowania. Kombinat Paliwno-Energetyczny z Turosszowa odrzucił ofertę przejęcia barokowego pałacu w Radomierzycach pow. Zgorzelec odległego zaledwie o 20 km a nadającego się na ośrodek rekreacji i wypoczynku; Kombinat Miedziowy Lubińsko-Głogowski odmówił zagospodarowania blisko położonego pałacu barokowego w Chocianowie pow. Lubiąż.

Województwo zielonogórskie: Zakłady Cynkowe „Silesia” z Katowic przejęły pałac w Bojadłach pow. Sulechów, Kaliska Fabryka Pluszu i Aksamitu — pałac w Glińcu pow. Sulęcín. Inne propozycje konserwatora pozostały bez odpowiedzi. Np. barokowy pałac w Brodach pow. Lubsko położony w pięknym zabytkowym parku z dużym jeziorem, zabezpieczony z kredytów Ministerstwa Kultury i Sztuki do stanu surowego, zamkniętego czeka na użytkownika. Podobnie renesansowy zamek Dewinów w Żarach. Głogowskie Przedsiębiorstwo Budowlane finansowało prace archeologiczno-badawcze na cmentarzysku łużyckim w Głogowie. W związku z budową Huty Miedzi w Głogowie prace archeologiczne finansuje Huta na terenie zajęтым pod zabudowę w Żukowicach. Warto ze wszech miar polecić obejrzenie znalezisk w Muzeum Miedzi urzędowym w części zabytkowego, piastowskiego zamku w Głogowie, odbudowanego do stanu surowego zamkniętego przez Ministerstwo Kultury i Sztuki.

Miasto Warszawa: zagadnienie uczestnictwa zakładów przemysłowych w ochronie zabytków — w zasadzie nie istnieje na terenie miasta. W dziedzinie archeologii jest pole do popisu dla zakładu przemysłowego lub instytucji, który by udzielił pomocy przy finansowa-

niu rekonstrukcji XI-wiecznego grodziska na Starym Bródnie.

Miasto Kraków: Huta im. Lenina finansowała prace archeologiczno-badawcze na terenach własnych.

Miasto Łódź: miejscowe zakłady przemysłowe nie mają żadnego udziału ani nie uczestniczą w konserwacji i zagospodarowaniu obiektów zabytkowych.

Miasto Poznań: w chwili obecnej nie ma na terenie miasta obiektów zabytkowych do zagospodarowania z wyjątkiem Cytadeli.

Miasto Wrocław: konserwator zabytków m. Wrocławia wielokrotnie składał oferty przejęcia w użytkowanie zabytkowych kamienic mieszczańskich, nadających się na biura lub przyzakładowe ośrodki kulturalno-oświatowe. Państwowe Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych przejęło i zagospodarowało dawny klasztor augustianek.

Przeprowadzona analiza wszystkich, znanych przypadków odmowy przejęcia do odbudowy i zagospodarowania obiektów architektury zabytkowej ze strony zakładów przemysłowych — wyłoniła kilka istotnych przyczyn tego zjawiska. Do nich należy zaliczyć przede wszystkim często obserwowany brak zrozumienia u zainteresowanych jak i niedocenywanie wyjątkowej rangi zabytku, celowości przedłużenia jego życia i przekazania go dalszym pokoleniom. U podstaw takiego nastawienia leży szukanie wyłącznie doraźnych korzyści, które jakże często przeradzają się w maksymalną eksploatację obiektu przy minimalnych kosztach własnych i prowadzą w rezultacie do dewastacji zabytku i opuszczenia go przez użytkownika. Inną przyczyną, wynikającą z przeprowadzonego, ale jakże często uproszczonego rachunku ekonomicznego jest unikanie zajęcia się obiektami o większej kubaturze, skomplikowanych w układzie wnętrza, drogiej w eksploatacji⁶. Stąd poszukiwania np. obiektów szkolnych wynajmowanych na kolonie letnie ze względu na mały koszt i sezonowe użytkowanie. Najbardziej jednak dotkliwie wydają się być luki w odpowiednich przepisach prawnych, którymi rządzą się — w odniesieniu do kultury — wielkie zakłady przemysłowe czy zjednoczenia. Luki te winny być uzupełnione dodatkowymi przepisami prawnymi, które udzielałyby prerogatyw w zakresie finansowania wydatków na ochronę, odbudowę i konserwację zabytków architektury. Zakłady posiadają fundusze i wydaje się słusznym dezyderat włączenia wydat-

⁶ Przykładem niech będzie paradoksalna sytuacja jaka wytworzyła się na terenie Zakopanego gdzie ponad 400 zakładów i instytucji wyłożyło ogromne sumy na inwestycje. Tymczasem wiele równie ciekawych lecz nie reklamowanych miejscowości, o nie-

porównanie lepszym klimacie i możliwościach wypoczynku — posiada obiekty zabytkowe zdadne do odbudowy i adaptacji za połowę a nawet mniej kosztów (kapitałne remonty).

ków w omawianym zakresie do kosztów ogólnych zakładu, a nie do kosztów działalności pozaoperacyjnej⁷.

Biorąc pod uwagę perspektywę skrócenia tygodnia pracy rozważa się już w chwili obecnej poważne problemy związane z ośrodkami rekreacji i wypoczynku dla mas pracujących. Należy wskazać na wiele zespołów zabytkowych które mogą i powinny stać się nader atrakcyjne pod tym kątem widzenia. W dobie rozwoju komunikacji i zwiększenia się środków masowego przewozu czy też indywidualnej motoryzacji — nawet dalej położone od miejsc pracy ośrodki nabierają większego znaczenia i winny być uwzględniane w poszukiwaniach miejsc ciszy i wypoczynku.

⁷ Godne podkreślenia są przykłady dobrych chęci wykazanych np. przez Zakłady Mechaniczne „Zamech” w Elblągu w odniesieniu do patronatu nad „Galerią

Postulatem generalnym wynikającym z powyższych rozważań byłoby udzielenie priorytetu wydatkowania funduszy na sprawy kultury przez wielkie zakłady przemysłowe i instytucje do których bezsprzecznie należy zaszczytna misja sprawowania pieczy nad zabytkami — w zrozumieniu Ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach — mówiącej, że „Ochrona dóbr kultury, stanowiących dorobek myśli i pracy wielu pokoleń, jest obowiązkiem Państwa i powinnością jego obywateli”.

mgr Marian Paździor
Zarząd Muzeów i Ochrony Zabytków
Warszawa

EL” mającą siedzibę w dawnym kościele NMP w Elblągu czy też poruszana już wyżej sprawa zabytków Kazimierza Dolnego i Janowca n/Wisłą.

LA PARTICIPATION DES ETABLISSEMENTS INDUSTRIELS DANS LA PROTECTION ET LA RECONSTRUCTION DES MONUMENTS HISTORIQUES D'ARCHITECTURE EN POLOGNE

L'une des formes de la sauvegarde des monuments historiques d'architecture en Pologne est leur affectation aux établissements industriels qui, en tant qu'usagers futurs, sont chargés de réaliser les travaux de conservation indispensables, et de l'adaptation du monument à leurs besoins. À l'heure actuelle, presque dans toutes les voïevodies — sauf celles de Szczecin, de Varsovie et de Wrocław, les établissements industriels s'occupent de la sauvegarde des monuments historiques de l'architecture, des constructions industrielles anciennes et des recherches archéologiques. Malgré l'attrait des objectifs proposés et les profits que les entreprises peuvent en tirer,

cette action se heurte encore à certaines difficultés qui résultent surtout de l'incompréhension des valeurs historiques des objectifs en question. Une autre difficulté non moins grave, naît de l'absence de prescriptions juridiques concernant les fonds dont disposent les établissements industriels. Malgré quelques succès dans ce domaine, les résultats positifs de la coopération de ces établissements à l'action de sauvetage des monuments historiques, incline à propager ce genre d'activité ainsi qu'à rechercher la façon dont on pourrait éliminer les causes des quelques inconvénients qu'elle comporte encore actuellement.

MARIA ŁODYŃSKA-KOSIŃSKA

KATALOGOWANIE DOKUMENTACJI ARCHITEKTONICZNEJ I URBANISTYCZNEJ W AKTACH KOMISJI RZĄDOWEJ SPRAW WEWNĘTRZNYCH*)

Jedną z prac, jakie zostały podjęte przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie — jest, prowadzone od dwóch lat przy współudzia-

le Archiwum Głównego Akt Dawnych, katalogowanie materiałów rysunkowych z zakresu architektury i urbanistyki, wchodzących w

* W 1967 roku dział Archiwum Ośrodka Dokumentacji Zabytków rozpoczął prowadzenie systema-

tycznych kwerend, mających na celu gromadzenie źródłowych materiałów dokumentacyjnych do dzie-